

Bevrijding van Gelselaar

In het notulenboek van de Hervormde Gemeente in Gelselaar hield Ds.P.L.Schoonheim aantekening van de gebeurtenissen tijdens de maartdagen 1945. Op zaterdag 10 maart kwam er inkwartiering in het dorp, ook op de pastorie, waar de staf werd ondergebracht.

In de loop van de week arriveerden jonge soldaten die regelmatig oefenden in het Veld en aan de beek. Zij waren ondergebracht in de scholen. De onderofficieren hadden kwartier gezocht bij de verschillende boeren in het dorp. Bij smid G. Z. te Winkel was de winkel ingericht als wapenkamer. Het brandweershuisje naast de openbare school was munitie-opslagplaats. Veertien dagen duurde de bezetting. Zaterdag 24 maart werden ijlings boeren gevorderd met wagens en paarden. Zondagavond zou de troep vertrekken. Dat gebeurde ook, maar omdat verschillende boeren wel hun wagens hadden gebracht bij de pastorie, maar op de avond van het vertrek niet met hun paarden verschenen, bleven 7 zwaarbeladen wagens achter. Ze werden zo goed mogelijk gecamoufleerd, rondom de pastorie gezet. Een kleine troep bleef achter ter bewaking. Tegelijk voor het Catechisatie-lokaal, waarheen een groot deel van de munitie was overgebracht. Ook enkele wagens rondom het huis en in de garage waren met munitie geladen. Zondagmiddag 25 maart (Palmzondag) gebeurde er nog een ongeval op de Es, vlak bij het huis van H. Hondorp. Daar reed een tentwagen, waarin een officier en een, 'Mädel' gezeten waren. Onverhoeds dook een Engelse jager en beschoot de wagen, waarbij het meisje werd gedood. De officier werd naar Gelselaar vervoerd en binnengedragen tegenover de pastorie bij Joh. Florijn, waar de commandant van onze bezetting ingekwartierd was. Later werd hij per auto naar het ziekenhuis vervoerd, waar hij kort daarna overleed. Het meisje werd diezelfde zondagavond op het kerkhof te Gelselaar begraven. Op haar graf staat een houten bordje vermeldende: Elfriede Laffin, geb. am 17-12-1922, gevallen am 25-3-1945.

Zij is het enige oorlogsslachtoffer dat in Gelselaar begraven werd. Heeft ze ouders, een vriend of familie! Wij weten het niet. God alleen. Ook zij werd slachtoffer van de totalitaire staats-machine, die zoveel ontelbare levens naar zich toe zoog en meedogenloos vernietigde.

Door deze gebeurtenis van zondag was de schrik voor vliegtuigen des te groter geworden. Doodsangsten stond het dorp uit, wanneer de lucht opklaarde en de venijnige brommers over de huizen scheerden.

Donderdagmorgen 29 maart was onvergetelijk. Weer zoemden er jagers over het dorp. Ze keerden terug en begonnen heel laag te vliegen. Iedereen dacht dat de wagens bij de pastorie ontdekt waren en zocht een goed heenkomen. Een mitrailleur ratelde, daarna viel een bom. Toen het stil werd, kwam er weer beweging onder de mensen. Ze liepen de weg op. In de buurt van de openbare school was een rookwolk. Het bleek dat er een kleine bom vlak voor , Jurrien" was terecht gekomen. Overal lagen in de buurt dakpannen en glas. In de koestal bij , Strik" lag een blindganger. 't Was gemunt geweest op een auto die op de Es door vliegtuigen was ontdekt en terug gevluht was naar het dorp. Snel werden er bossen stro op de auto geladen ter camouflage. Gode zij dank was er niemand gewond geraakt.

31 maart, zaterdagmiddag voor Pasen, kwam er opnieuw beweging in de achtergebleven soldaten. Er waren diezelfde dag nog enkele soldaten en onderofficieren in de pastorie. Ze kwamen opnieuw kwartier maken. Maar ze zaten hoogstens een half uur in de vertrekken, toen verdwenen ze gejaagd.

Even later werden verschillende wagens weggerold door de soldaten. Het was een ware verlichting om ze het hek uit te zien gaan. Op de Es werden ze in brand gestoken. Wel een uur lang knalden de ontploffende geweerpatronen. Plotseling één doffe, harde slag, waarbij verschillende ruiten sneuvelen. Ondertussen maakten verschillende dorpelingen zich meester van de laatste resten die de Duitsers hadden achtergelaten: kisten, wat kleren, helmen en andere uitrustingsstukken. Na de bevrijding moest ieder zijn buit weer inleveren. Een of twee wagenvrachten gingen naar Borculo. Vooral bovenkleding (uniformen van de Luftwaffe). Deze kwamen via het kledingcomité vele vluchtelingen en jongens uit Duitsland ten goede.

's Avonds ging er een onafgebroken stroom van vluchtende Duitsers langs de weg Geesteren-Diepenheim. Met handwagens, fietsen -zonder banden vaak -zelfs kruiwagens en volgens sommige ooggetuigen: kinderwagens! Vele paarden werden gevorderd of zonder meer uit de weide weggehaald. Fietsen eveneens. De boeren langs de weg deden alle deuren stevig dicht en blindeerden de ramen. Sommigen zagen nog kans hun paarden en fietsen naar veiliger plaats te doen verhuizen of te laten onderduiken. In de pastorie verliep de nacht rustig. Om 6.00 uur echter rinkelde de telefoon. De dokter uit Geesteren zei: „De Tommy's zijn hier met 4 wagens. Binnen 10 minuten kunnen jullie ze verwachten”.

Maar zo snel ging dat niet. Velen, die zo uit bed en vaak half aangekleed naar de hoek bij Paalman waren gerend, keerden na een uur terug naar huis. Anderen liepen een eind in de richting Geesteren.

De kerkdienst stond stil die morgen. Wellicht is het de eerste keer in de geschiedenis dat er in Gelselaar op Paasmorgen geen dienst gehouden werd. Ondertussen werd bekend dat de auto's, die in Geesteren gesignaleerd waren, na het passeren van de Bolksbeek de Boshoeck waren ingeslagen. Daar lag, zoals later bleek, ook het hoofdkwartier van de ondergrondse.

's Middags omstreeks 2.00 uur kwamen werkelijk de eerste wagens van de Engelsen ons dorp binnenrijden. Een onvergetelijk moment en een indrukwekkend gezicht. Langzaam naderden ze, als vreemde monsters uit de onbekende wereld, waarvan we zoveel maanden en jaren gehoord hadden. Nu zagen we ze voor ons, de groene wagens, gepantserd, de radio-antenne heen en weer zwaaiend. Wat een banden! Wat een zware wapens! Je ruikt benzine en olie. En dan de kerels met hun laconieke gezichten, „smiling”, een sigarettenstompje tussen de lippen, een khaki baret scheef en nonchalant over hun groezelige, verbrande gezichten. Maar ondertussen spieden hun ogen zorgvuldig rond. Op elke verdachte plek, op alles voorbereid. Onderwijl drongen de mensen rond de wagens, zwaaiden met oranje en juichten. 't Was een feestelijke intocht. Bij Leerink werd opnieuw gestopt. Geïnformeerd naar Duitsers. 's Morgens waren er nog kleine troepjes voorbij getrokken in de richting Geesteren met een paar pantservuisten en machinegeweren. Nu was er geen één te zien. Vooruit ging het weer. In de richting Diepenheim.

Opgelucht en voldaan keerden de mensen naar huis. Het begin van de bevrijding was er. Bijna niet te geloven. Maar 't was geen droom. Dat weerspraken de sigaretten, die velen uit de auto's hadden opgevangen. Maar nauwelijks waren de meesten in huis of er knalden gewoerschoten Bij de weg, ongeveer bij Evenjan en de schoenmaker. Tegelijk kwam er een tank aanrijden. De Duitsers met hun geweren vluchtten de weg op naar de Julianaschool. Op de hoek zagen heel veel mensen geen kans meer om weg te komen en lieten zich op de grond vallen, terwijl de tank hevig

begon te vuren. De Duitsers zetten het op een lopen. Enkelen slopen langs de heg van de pastorietaan. Daarna moeten ze dwars door de tuin de weg bereikt hebben en de Es in gevlucht zijn. Later werden er in de pastorietaan tenminste een geweer en een gasmaskertrommel gevonden.

De volgende uren bleef men voorzichtig om op straat te komen. Maar toen tegen vier uur het zware materiaal aan kwam rollen, stond ieder aan de weg. 't Was een raadsel hoe de smalle en zwak gebouwde weg al die daverende wagens met hun rupsbanden kon verdragen. En het rolde maar aan, onafgebroken, tot 's avonds 9.00 uur toe en later in de nacht opnieuw. Omdat de bruggen over het Twente-Rijnkanaal vernield waren en er bij Lochem en Goor nog behoorlijke tegenstand was, kreeg ons dorp een opeenhoping van wagens te zien die avond en de volgende dagen. De straten van het dorp stonden eivol met tanks, enz. Voor de boerderij van, "Winkels" naast de pastorie werd een enorme tank geparkeerd met andere wagens. De radio was voortdurend in actie. Voor de Julianaschool stond een gepantserd wagentje, waarvan de officier per radio stond te telefoneren, midden op de weg. De boerderij van diaken Avink (Olthuis) was bijna onzichtbaar geworden door het opgestelde materiaal. Het draad van de weide werd gedeeltelijk opgerold om de auto's door te laten. Voor de kolenloods stonden zware vrachtwagens in het gelid. Overal werden de Tommy's van het 2de Leger binnengehaald. In sommige huizen lagen de spullen van de soldaten al bij de deur. Ze kwamen ruimte tekort. Ook de pastorie kreeg zijn aandeel. De lege kamers waar de Duitsers hadden gebivakkeerd, werden nu in vijf minuten geheel Engels. Engelse officieren, Engelse bedden, Engelse thee, Engelse ketels, Engelse biscuit, brood, cake en wat al niet meer. Alles gekruid met de "smoke" van de Engelse sigaret.

Tweede Paasdag werd er een korte morgendienst gehouden. Na Votum en Groet zongen we eerst het Wilhelmus, daarna lazen we Psalm 62 en daarop zongen we, Mijn schild ende betrouwen". Met een speciale dankdienst zou gewacht worden omdat de bevrijding van heel Nederland spoedig komen zou. Het verdere van deze dienst was dan ook een Paasdienst met de Paasprediking tot centrum. Na afloop van de dienst kwam de Engelse legerpredikant vragen of hij de kerk 's avonds mocht gebruiken voor een dienst. Afgesproken werd dat de liederen uit het legergezagboek gekozen zouden worden, die ook in de bundel van de Ned. Herv. Kerk voorkomen, vertaald. Het was een verheven aanblik de soldaten in ons dorpskerkje te zien, aandachtig luisterend naar de jonge, sympathieke geestelijke. De Anglicaanse ritus werd gevolgd. Ook bij de , Holy Communion' aan het slot van de dienst. De mooie stille avond gaf aan dit alles een schone tint. Wat is ons kerkje op een zomeravond toch wonderschoon. Een waar bedehuis. Goed klonken ook de gezangen. Wie Engels mee kon zingen, en dat deden de onderduikers en logées uit de stad, deed ijverig mee. De anderen kenden de melodie en zongen de Hollandse tekst. Een stuk , gemeenschap der heiligen en een kleine manifestatie der, una sancta".